

ANALYYSI

Pitkittynyt taantuma heikentää nuorten sukupolvien asemaa Suomessa

11.3.2016 – Analyysi – Suomen talous

Petri Mäki-Fränti
Vanhempi ekonomisti

Helvi Kinnunen
Vanhempi neuvonantaja

Pitkään jatkunut taantuma uhkaa katkaista sukupolvesta toiseen jatkuneen elintason kasvun Suomessa. Nuorten kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen kasvu on heikentynyt tuntuvasti, kun samalla vanhempien ikäluokkien tulokehitys on ollut keskimäärin vahvaa. Pienituloisten osuus on kasvanut sekä nuorissa että vanhoissa ikäryhmissä. Keskituloisissa on eläkeikäisten osuus kasvanut voimakkaasti.

Tässä artikkelissa esitetyt mielipiteet ovat kirjoittajien omia eivätkä välttämättä edusta Suomen Pankin näkemystä.

Talouden pitkäaikainen heikko kehitys ja vaimeat tulevaisuuden näkymät antavat aihetta tarkastella, mitä vaikutuksia talouskasvun hitaudella on ollut kotitalouksien tuloihin Suomessa. Useissa länsimaissa on havaittu vuosina 1980–1995 syntyneiden eli ns. Y-sukupolven tulokehityksen pysähtyneen tai jopa taantuneen muihin ikäluokkiin verrattuna.^[1]

Taloustilanteen pitkäaikaiset kehitystrendit jättävät pysyviä jälkiä kotitalouksien elintasoon monen kanavan kautta. Yksi keskeisimmistä tekijöistä on nuorten ikäluokkien sijoittuminen työmarkkinoille. 1990-luvun lamavuosien alussa havaittiin, että silloin työikään tulleiden ikäluokkien työllisyys jäi hyvin pitkäksi aikaa muita heikommaksi.^[2] Nykyisen taantuman aikaan on ollut havaittavissa samansuuntaista työmarkkinoilta vetäytymistä^[3] lisäksi hitaan talouskehityksen kustannukset ovat kohdistuneet voimakkaasti palkansaajiin.^[4] Työura vaikuttaa voimakkaasti myös eläkekertymiin, sillä heikko työmarkkinakehitys alentaa merkittävästi koko elinkaaren aikaisia tuloja.

Seuraavassa tarkastellaan Suomen kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen kehitystä sukupolvinäkökulmasta vertaamalla kotitalouksien tuloja eri vuosina sekä iän että syntymävuoden suhteen.^[5] Lisäksi tarkastellaan, miten ikäryhmien sisäiset tuloerot ovat kehittyneet. Kolmantena kysymyksenä tarkastellaan, miten talouden dynamiikan kannalta merkittävän keskiluokan asema on Suomessa kehittynyt. Kun talouskasvu on ollut pitkään heikkoa, keskituloisten määrä on voinut pienentyä. Toisaalta keskiluokka on voinut muuttua, kun hyvätuloisten eläkkeensaajien määrä on lisääntynyt.

Nuorten sukupolvien tulokehitys lähes pysähtynyt

Se, mihin sukupolveen sattuu syntymään, määrittää yksilön elinkaarituloja. Jos tuottavuus ja työvoima kasvavat nopeasti, ansiot ja sen seurauksena myöhemmin eläkkeet nostavat elinkaarituloja edelliseen sukupolveen verrattuna. Myös talouspolitiikka tukee hyvinä aikoina tulonmuodostusta ja kulutusmahdollisuuksia. Nopean talouskasvun aikana tyypillisesti luodaan hyvinvointirakenteita, jotka voivat lisätä erityisesti silloin vallassa olevien ikäluokkien taloudellista hyvinvointia. Hyvien aikojen etuna on myös varallisuusarvojen nousu. Ikäluokan nettovarallisuuden kertyminen riippuu pitkälti siitä, millaisessa markkinatilanteessa se tulee asuntomarkkinoille, koska tämä määrittää pitkälti sen, miten pääsee elinkaarensa aikana hyötymään asuntojen hintakehityksestä. Rahoitusvarallisuuden arvonnousu lisää kulutusmahdollisuuksia jo lyhyellä aikavälillä. Kun talous joutuu pitkäaikaiseen hitaan kasvun vaiheeseen, tämä sukupolvesta toiseen jatkunut hyvä kehitys voi pysähtyä.

Tulonjakotilaston avulla voidaan tarkastella eri ikäluokkien tulokehitystä eri ajankohtina verrattuna edeltävään sukupolveen. Vanhin käytettävissä oleva tilasto on vuodelta 1966

1. Tämän tapaisesta analyysistä ks. Kanadan aineistolla tehty tutkimus Kershaw, P. (2015) Population Aging, Generational Equity & The Middle Class, Generation squeeze, http://www.ledevoir.com/documents/pdf/population_age.pdf sekä Luxembourg Income Study -aineistolla tehty selvitys, joka kattoi useampia kehittyneitä maita <http://www.theguardian.com/world/2016/mar/07/millennials-generation-y-guide-to-much-maligned-demographic>.

2. Ks. esimerkiksi Grönqvist, C. ja Kinnunen, H. (2009) Taantuman vaikutus työvoima tarjontaan: 1990-luvun kokemuksia Suomen Pankki. BoF Online 1/2009, <https://helda.helsinki.fi/bof/handle/123456789/8512>.

3. Kinnunen, H. ja Mäki-Fränti, P. (2013) Työvoiman tarjonta ja kohortit: Suhdanteiden vaikutus työmarkkinoille kiinnittymiseen, Suomen Pankki. BoF Online 5/2013 <https://helda.helsinki.fi/bof/handle/123456789/8524>.

4. Kinnunen, H. ja Mäki-Fränti, P. (2015) *Kotitaloudet yhä enemmän tulonsiirtojen varassa* Euro & talous 3/2015.

5. Sukupolvitilinpitoon perustuvia kulutuseroja Suomessa ovat selvittäneet myös Riihelä, M., Vaittinen, R. ja Vanne, R. (2014) Väestörakenne ja talouskehitys – ikäryhmät Suomen taloudessa, *Eläketurvakeskuksen raportteja* 07/2014.

ja uusien vuosien 2013. Aineisto antaa siten mahdollisuuden verrata karkeasti kolmen eri sukupolven tulokehitystä eri-ikäisinä vuosina 1966, 1990 ja 2013. Sukupolvien väliseksi ikäeroksi tulee näin 24 ja 23 vuotta.

Kotitalouksien käytettävissä olevia tuloja tarkastellaan iän mukaan luokiteltuna sekä viitehenkilöittäin että kulutusyksiköittäin. Tulonjakotilastossa kotitalouden viitehenkilö on se, jonka henkilökohtaiset tulot ovat suurimmat. Kulutusyksikkö mitataan puolestaan siten, että kotitalouden ensimmäinen aikuinen saa painon 1, muut yli 18-vuotiaat saavat painon 0,7 ja lapset saavat painon 0,5 (0–13-vuotiaat).^[6] Kulutusyksikkö-käsitteen mukainen vertailu poistaa perheen kokoerojen vaikutuksen tunnuslukuihin.

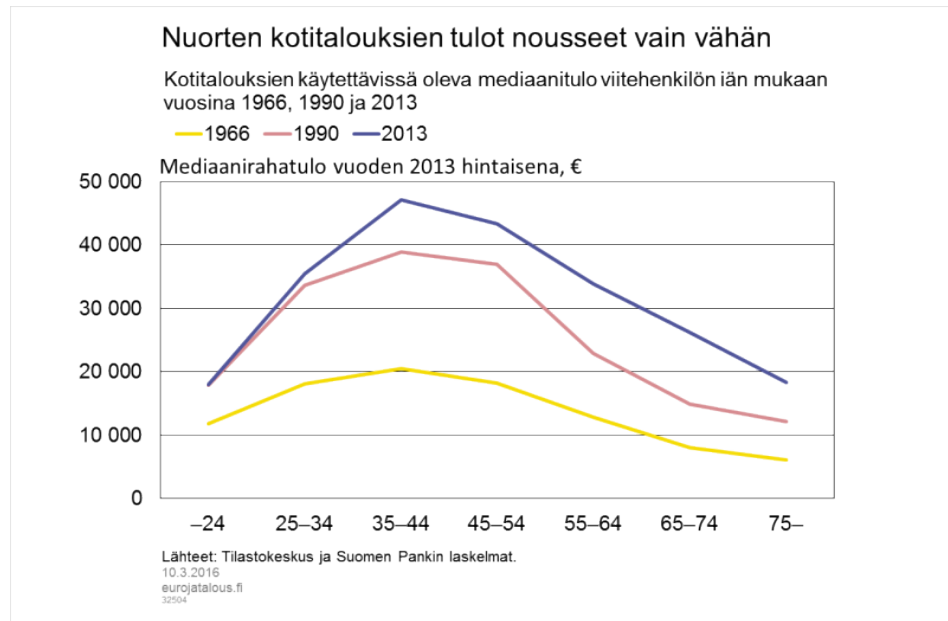
Kotitalouksien taloudellisen hyvinvoinnin kasvu näkyy vahvasti sukupolvien tulokehityksessä. Kotitalouden viitehenkilön mukaisella luokittelulla mitattuna kaiken ikäisillä kotitalouksilla oli vuonna 1990 käytettävissä oleva tulo korkeampi kuin edeltäneellä sukupolvella (kuvio 1). Ns. parhaassa työiässä olevien, eli 35–54-vuotiaiden käytettävissä oleva mediaanitulo oli jokseenkin kaksinkertaistunut verrattuna samanikäisiin 1960-luvun puolivälissä. Eläkeikäisillä oli käytettävissä tuloja jopa yli kaksinkertaisesti. Alle 24-vuotiaiden tulot nousivat noin puolella.

Sen sijaan vuosien 1990 ja 2013 välillä ei kotitalouksien elintaso ole tässä käytetyllä mittarilla juurikaan noussut alle 35-vuotiailla. Sitä vanhempien mutta alle 55-vuotiaiden kotitalouksien tulotaso on kuitenkin noussut noin 10 % korkeammaksi kuin edeltävällä sukupolvella. Kaikkein merkittävin nousu on ollut vanhimmilla ikäluokilla. Esimerkiksi 65–74-vuotiaiden tulo on 75 %:a edeltävää sukupolvea korkeampi ja ylittää jo selvästi alle 24-vuotiaiden kotitalouksien mediaanitulon. Eläkkeiden nousu on johtanut siihen, että eläkeikäisten kotitalouksien tulot olivat vuonna 2013 selvästi suuremmat kuin edeltäneellä sukupolvella. Eläkeikäisten mediaanitulo on nyt suunnilleen yhtä suuri kuin alle 35-vuotiailla, kun vielä vuonna 1966 nuorten mediaanitulo oli noin kaksi kertaa eläkeläisten tuloja suurempi.^[7]

6. Nykyisin yleisesti kulutusyksikön määritelmänä käytetty OECD-kulutusyksikkö lasketaan käyttämällä painokertoimia 0,5 ja 0,3. Tällä luokittelulla laskettuja käytettävissä olevia tuloja ei kuitenkaan ollut käytettävissä koko aikavälillä. Kotitalouksien käytettävissä olevia tuloja mitattiin kahden käsitteen avulla eli käytettävissä olevilla tuloilla ja rahatuloilla. Jälkimmäisessä ei ole mukana omistusasunnosta saatavat laskennalliset tulot.

7. Kulutusyksiköittäin tehty vastaava tarkastelu antaa jonkin verran myönteisemmän kuvan sekä tulojen noususta vuonna 1990 vuoteen 1966 verrattuna että nuorten ikäluokkien kehityksestä sen jälkeen. Taustalla on se, että kotitalouksien koko on pienentynyt vuosien mittaan. Myös tällä mittarilla nuorten kotitalouksien tulokehitys on ollut kuitenkin muita ikäluokkia heikompaa vuoden 1990 jälkeen.

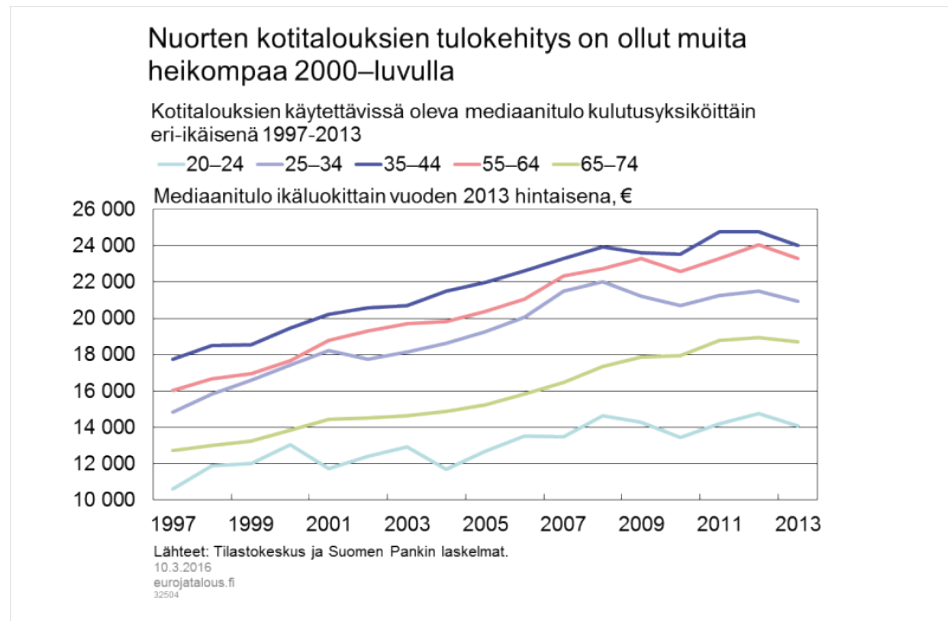
Kuvio 1.

Sukupolvien väliset erot samanikäisten kotitalouksien tulokehityksessä määräytyvät yleisen talouskehityksen ja noudatetun tulojakopolitiikan perusteella. On selvää, että 1970- ja 1980-luvuilla vahva talouskasvu lisäsi kotitalouksien hyvinvointia. Sen seurauksena vuonna 1990 väestö oli iästä riippumatta tuntuvasti hyvätuloisempaa kuin edellinen sukupolvi samassa iässä.

1990-luvun lopulta lähtien nuorten kotitalouksien kulutusmahdollisuudet ovat kohentuneet vain vähän, vaikka talous kääntyi tuolloin jo nopeaan kasvuun. Kotitalouden koon vakioivalla kulutusyksikkökohtaisella mittarilla tarkasteltuna 20-24-vuotiaiden tulokehitys pysyi jokseenkin paikoillaan vuoteen 2004 saakka (kuvio 2). Taustalla vaikuttivat laman jäljiltä hyvin hitaasti koheneva työllisyystilanne ja korkea nuorisotyöttömyys. Sen jälkeen tulot nousivat kaikissa ikäryhmissä aina taantumaa saakka. Vuoden 2008 jälkeen mediaanitulot ovat nousseet selvimmin vain yli 64-vuotiaiden kotitalouksien ikäryhmässä. Toinen havainto on, että alle 35-vuotiaiden käytettävissä olevat tulot ovat taantumavuosina keskimäärin pienentyneet.

Kuvio 2.

Eläkkeensaajien myönteinen tulokehitys selittyy etupäässä alkavien eläkkeiden nousulla. Tähän on vaikuttanut jossain määrin kansaneläkkeiden nousu, mutta erityisesti ns. työeläkejärjestelmän kypsyminen, eli työeläkkeitä on kertynyt aiempaa sukupolvea pidemmällä aikavälillä. Erityisesti naisten eläketaso on noussut työurien pidentyessä. Työeläkkeiden indeksointi todennäköisesti alentaa tulevaisuudessa eläketuloja suhteessa ansiotuloihin, sillä palkkakehitys vaikuttaa vain pienellä painolla eläkkeisiin. Eläkkeensaajien mediaanituloissa ei toisaalta näy heikko työmarkkinatilanne, mikä on heikentänyt vain työikäisten tulokehitystä.

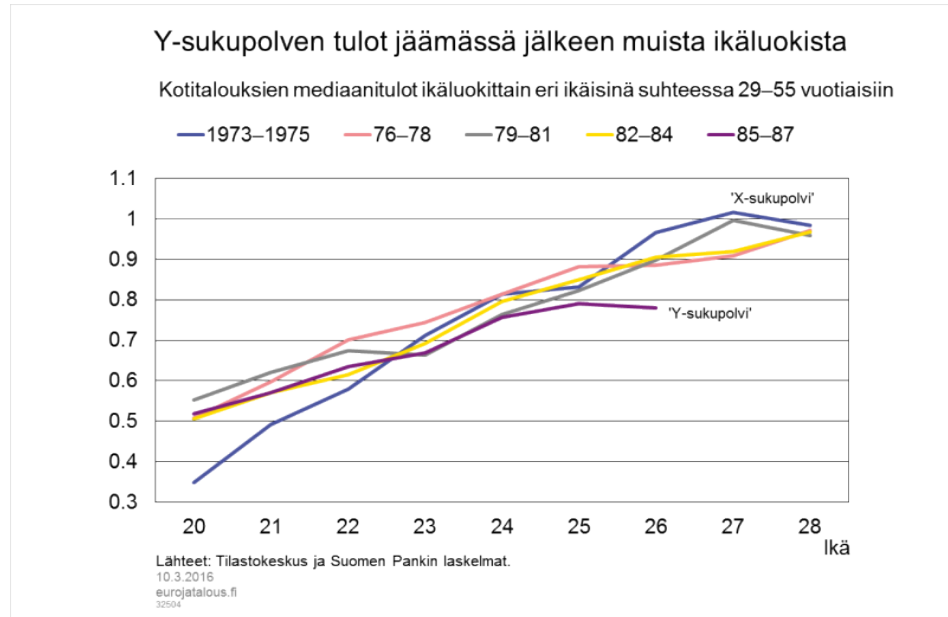
Taantuma vähentää tuloja läpi elinajan

Nuorten tulotason heikko kasvu merkitsee sitä, että nykyisten nuorten tulokehitys on heikentynyt suhteessa sukupolveen, joka on nyt ns. parhaassa työiässä, eli noin 29–55-vuotiaita. Paljonko ja mitä ikäluokkaa jälkeenjääminen tulokehityksessä on koskenut? Sitä tarkasteltiin muodostamalla syntymävuosikohtaiset aikasarjat 1-vuotisikäryhmittäin. Kun havaintoja oli käytettävissä vain vuosilta 1997–2013, ja kun työurat alkavat keskimäärin 20 vuoden ikäisenä, voitiin tarkastella vuosina 1973–1987-syntyneiden tulokehitystä noin 28 ikävuoteen saakka. Sitä varten tarkasteltiin viittä ikäluokkaa, joista nuorimpien tilannetta voitiin seurata 20–26 ikävuoden välillä. Kutakin ikäluokkaa edustavien kotitalouksien vuosittaista mediaania verrattiin parhaassa työiässä olevien keskimääräiseen tulotason mediaaniin kunakin vuonna.

Syntymävuosittaisissa tuloprofileissa näkyvät sekä 1990-luvun lama että menossa oleva taantuma (kuvio 3). Ns. *X-sukupolven* kuuluvien, eli vuosina 1973–75 syntyneiden tulot jäivät lamavuosina poikkeuksellisen paljon yleisestä kehityksestä. Erityisen selvä notkahdus oli 1973 syntyneillä. 1990-luvun lopulla tilanne koheni jo tuntuvasti. Nykyiset taantumavuodet näkyvät kotitalouksissa, joissa pääasiallinen tulonhankkija on syntynyt 1985–87, eli edustaa ns. *Y-sukupolvea*. Vuonna 2013 tämä ryhmä oli 26–28-vuotiaita.

Heidän tuloprofiilinsa poikkeaa selvästi muista ikäluokista saman ikäisinä.

Kuvio 3.

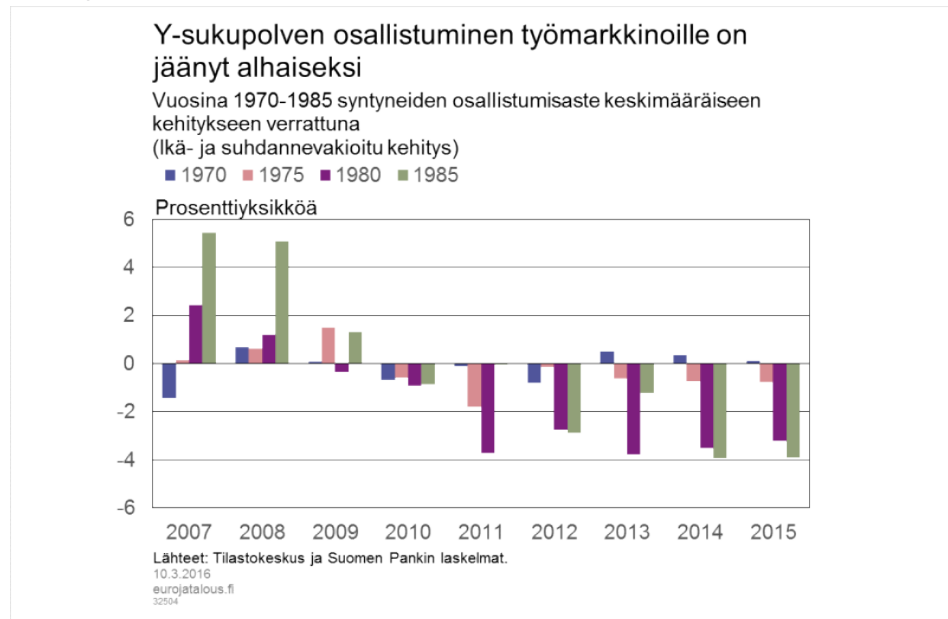

Nuorten heikon tulokehityksen taustalla vaikuttavat taantuman aikana nousut nuorisotyöttömyys, epätyypillisten työsuhteiden yleistyminen sekä muutenkin edellistä sukupolvea heikompi asettautuminen työmarkkinoille. Tilanne on nyt huonompi kuin 1990-luvun lopulla, jolloin lamavuosista eniten kärsineen ikäluokan kotitalouksien tulot kohenivat nopeasti, kun talouskasvu pääsi vauhtiin. Nyt heikkoa taloustilannetta on jatkunut pidempään ja myös pidemmän aikavälin näkymät ovat heikot.

Taantumavuosina vaikeutunut työllisyystilanne näkyy sekä työttömyysasteessa että osallistumisasteessa. Esimerkiksi vuonna 2015 20–24-vuotiaiden työttömyysaste oli jo 19 %, kun se vuonna 2007 oli 12 %. Ikäluokassa 25–30-vuotiaat työttömyysaste oli noussut vastaavana aikana 7 prosentista 11 prosenttiin. Näissä ikäluokissa on myös työhön osallistuminen alentunut. Esimerkiksi 25–30-vuotiaiden osallistumisaste oli vuonna 2015 vuodesta 1989 alkaneen tilastointikäytännön alhaisin, eli 83,6. Korkeimmillaan se oli 90 % vuonna 1989.

Taantuma on vaikuttanut erityisesti 1980-luvulla syntyneiden työmarkkina-asemaan. Esimerkiksi 1970 ja 1975 syntyneiden osallistumisaste on kaiken ikäisenä pysynyt jokseenkin samanikäisten pitkän aikavälin keskiarvotasolla (kuvio 4). Sen sijaan 1980 ja 1985 syntyneillä osallistumisaste on jäänyt 4 %-yksikköä kunkin ikäryhmän pitkän aikavälin keskiarvoa alemmaksi.

Kuvio 4.

Heikosta talouskehityksestä näyttävät nyt kärsivän suhteellisesti eniten sellaiset ikäluokat, jotka aikaisemmin ovat samanikäisinä olleet jo osin vakiinnuttaneet asemiaan työmarkkinoilla. Pitkäaikainen työmarkkinoiden ulkopuolelle jääminen on erityisen huolestuttavaa nuorten elinkaaritulojen kannalta, sillä heikko työmarkkina-asema lisää heikon työllistymisen todennäköisyyttä myös tulevaisuudessa.

Elinkaarituloja laskee lisäksi se, että ilman palkkatuloja ei kerry myöskään eläkettä.^[8] Suomessa ei ole tehty laajempia arvioita siitä, kuinka paljon työmarkkinoiden ulkopuolella oleminen on eläkeoikeuksia vähentänyt. Kaavamaisesti laskettuna jo vuoteen 2013 mennessä toteutunut eri kohorttien osallistumisasteen kehitys alentaisi vuoden 1970 jälkeen syntyneiden eläkevarallisuutta noin 2–3 %. Tosiasiassa eläkemenetykset ovat nuorilla tätä suuremmat, kun vuoden 2013 jälkeen osallistumisasteet ovat alentuneet edellen.

Tuloerot kasvaneet ikäryhmien sisällä

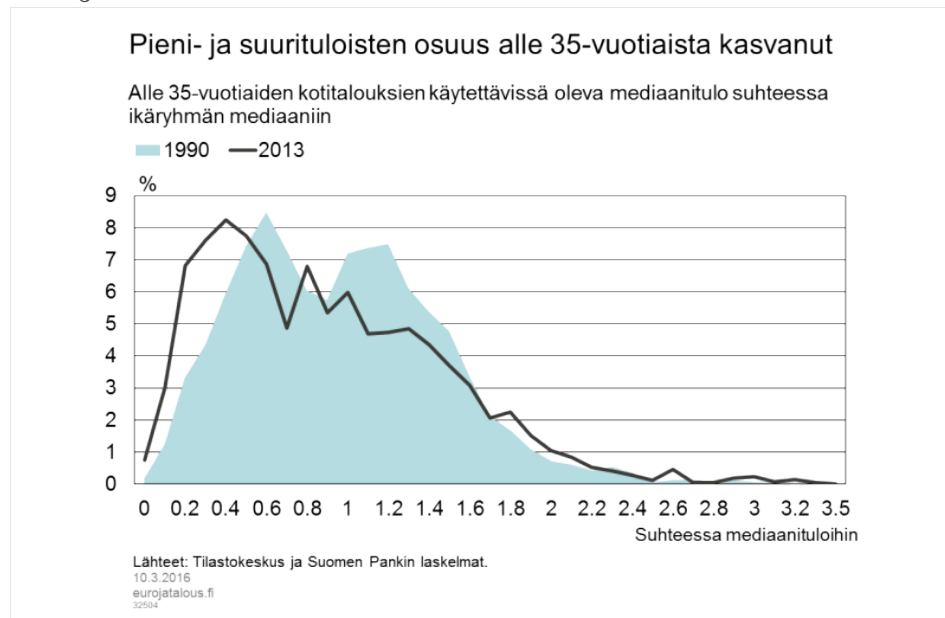
Ikäryhmien väliset erot eivät vielä yksinään kerro paljon tulonjaon muutoksista. Myös ikäryhmien sisällä on merkittäviä tuloeroja, ja pitkittynyt taantuma on kohdellut erilaisessa taloudellisessa asemassa olevia hyvin eri tavoin. Kuvioissa 6 ja 7 tarkastellaan väestön tulojakaumaa erikseen sekä nuorten aikuisten (alle 35-vuotiaat) että eläkeikäisten (yli 65-vuotiaat) ikäryhmien sisällä vuosina 1990 ja 2013. Kunkin 1-vuotisikäluokan mediaanitulot on suhteutettu koko ikäryhmän mediaanituloihin.

Nuorilla ikäluokilla tulojakauma painottuu nyt selvästi 1990-luvun alkua enemmän

8. Toki joistain palkattomista kausista kertyy hieman eläkettä, mutta käytännössä sen merkitys on eläkkeen kannalta hyvin vähäinen. Ks. Turunen, Teemu (2015), Työeläkettä kartuttavat palkattomat jaksot sekä niiden väestöryhmittäinen jakautuminen Suomessa vuosina 2005–2013, Eläketurvakeskuksen raportteja, 11/2015, Eläketurvakeskus.

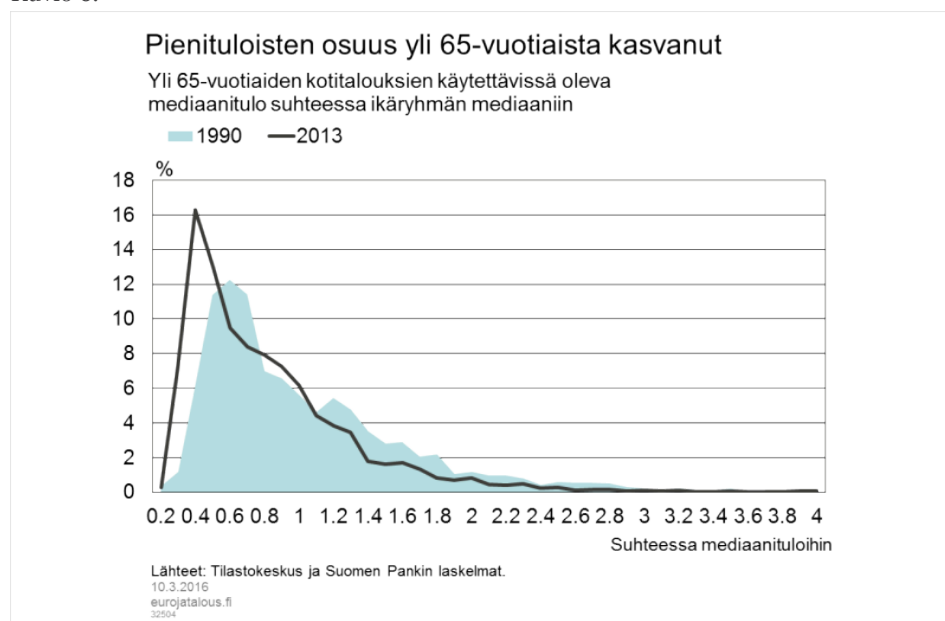
pienituloisiin, joiden käytettävissä olevat tulot jäävät alle puoleen ikäryhmänsä mediaanitulosta. Myös suurituloisten määrä on kasvanut. Tulojakauman muutosta selittänevät osaltaan erot epätyypillisiin työsuhteisiin juuttuvien ja työmarkkinoilta nopeasti pysyvän jalansijan saavien nuorten välillä.

Kuvio 5.

Myös eläkeikäisissä pientuloisten osuus on kasvanut selvästi (kuvio 6). Eläkeikäisten tulojakauma on toisaalta sikäli tasoittunut, että hyvin suurituloisten osuus jää vuonna 2013 jopa pienemmäksi kuin vertailuvuonna 1990. Suhteellisen köyhyyden kasvua vanhoissa ikäluokissa saattaa selittää työeläkkeiden koheneminen. Alkavien eläkkeiden kasvusta ovat hyötäneet lähinnä ne eläkeläiset, jotka ovat tehneet suhteellisen ehjän työuran. Eläkeläisissä on kuitenkin myös kotitalouksia, joiden jäsenten eläkekertymä on jäänyt vähäiseksi pitkittyneen työttömyyden ja varhaisen eläkkeelle siirtymisen vuoksi.

Kuvio 6.

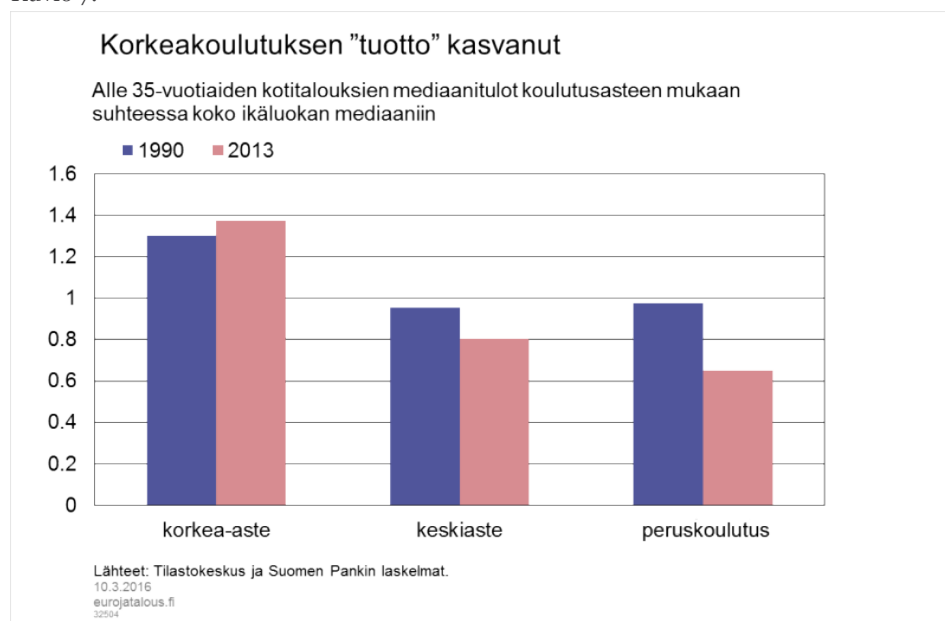

Nuorten ikäluokkien tuloerojen kasvua saattaa selittää myös tuloerojen kasvu korkeasti ja vähemmän koulutettujen välillä. Yhdysvaltain aineistolla tehdyssä tutkimuksessa kävi ilmi, että koulutustason merkitys tulevan tulokehityksen kannalta oli kasvanut siten, että korkeakoulutasoisen (college degree) koulutuksen saaneet olivat säilyttäneet vuosina 1971–2015 suhteellisen tulotasonsa merkittävästi vähemmän koulutettuja paremmin.^[9]

Koulutuksen merkitys nuorten tuloerojen kannalta on nähtävissä myös Suomessa (kuvio 7). Korkea-asteen opinnot suorittaneiden mediaanitulo on hiukan kasvanut koko ikäryhmän mediaanituloon nähden. Keskiasteen koulutuksen suorittaneiden, ja varsinkin kokonaan tutkinnotta jääneiden suhteellinen asema on sen sijaan heikentynyt merkittävästi.

9. The American Middle Class Is Losing Ground, Pew Research Center, Social & Demographic Trends, December 9, 2015. <http://www.pewsocialtrends.org/2015/12/09/the-american-middle-class-is-losing-ground/>.

Kuvio 7.

Keskituloisten joukko on kasvanut, mutta harmaantunut

Yhteiskunnan vakaan kehityksen ja talouden kasvun kannalta yhtenä keskeisenä edellytyksenä on pidetty vahvaa keskiluokkaa. Suurella keskituloisten joukolla on varaa kustantaa hyvinvointipalvelut ja keskeiset tulonsiirrot taloudessa, ja sen mieltymyksiä mukailevat poliittiset päätökset säätelevät paljolti talouden dynamiikkaa. Yhdysvalloissa on esimerkiksi oltu huolissaan keskituloisten väestöosuuden voimakkaasta pienenemisestä. Sekä hyvin pienituloisten että suurituloisten väestöosuus on kasvanut voimakkaasti.^[10]

Kehitys Suomessa on tässä suhteessa ollut toisensuuntaista kuin Yhdysvalloissa, sillä meillä keskituloisten määrä on viimeisen vajaan 25 vuoden aikana jopa hiukan kasvanut.^[11] Toki hyvin suurituloisten osuus on noussut, mutta suhteellisesti suurempi osa on pysynyt keskituloisuusrajojen sisäpuolella. Vuonna 1990 keskituloisten osuus oli noin 56 % väestöstä, kun se vuonna 2013 oli noin 61 %.

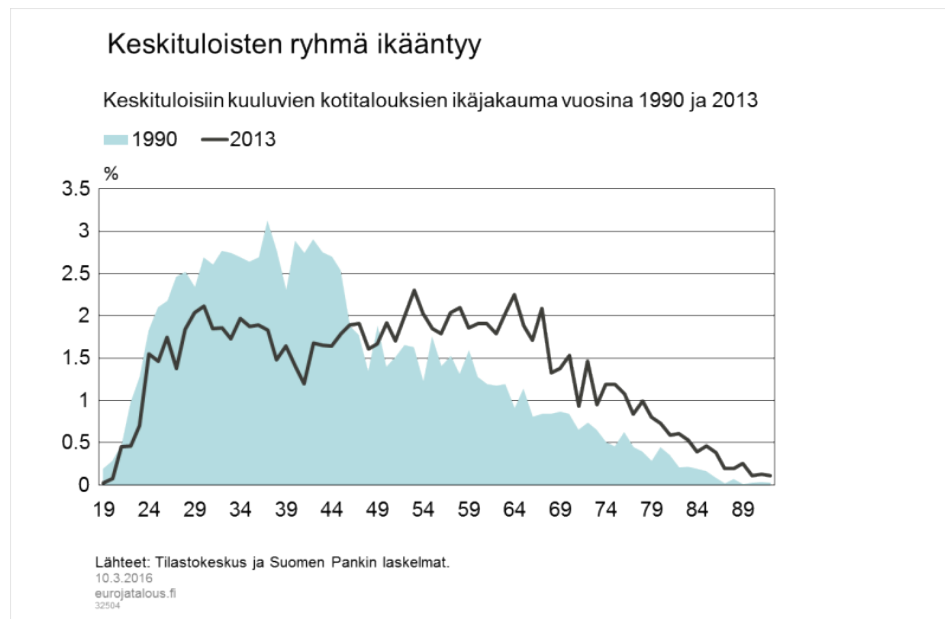
Taantuman pitkittyminen ja väestön ikääntyminen ei kuitenkaan vaikuta pelkästään keskiluokan suuruuteen, vaan myös sen rakenteeseen. Samaan aikaan kun eläkkeiden taso on noussut, nuorimpien ikäluokkien tulokehitys on pysähtynyt ja kääntynyt jopa lievään laskuun.

10. Keskustelusta USA:ssa ks. esim. FT:n artikkeli "Middle-class meltdown: Older Americans reshape the economy", <http://on.ft.com/1lSdKpd>.

11. Keskituloisiksi katsotaan tässä tulojensa puolesta pieni- ja suurituloisten väliin jäävä ryhmä. EU:n virallisen pienituloisuusmäärittelyn mukaan pienituloisuuden raja on 60 % kotitalouksien mediaanitulosta. Suurituloisuudelle ei löydy samaan tapaan virallista määrittelmää, mutta eräänä suurituloisuuden mittana on käytetty kaksinkertaisia mediaanituloja. (Katso esim. http://www.stat.fi/artikkelit/2005/art_2005-03-16_003.html?s=1).

Keskituloisten ryhmä näyttää ikääntyneen myös Suomessa. Vielä vuonna 1990 se muodostui enimmäkseen parhaassa työiässä olevista, noin 30–45-vuotiaista (kuvio 8). Vuoden 2013 aineistossa keskituloiset ovat jakautuneet ikäluokittain huomattavan paljon tasaisemmin. Keskiluokassa parhaiten edustettuina ovat eläkeikää lähestyvät ikäluokat 60 ikävuoden molemmin puolin. Keskituloisissa ovat siten kumpanakin tarkasteluvuonna parhaiten edustettuina 1940-luvun lopulla sekä 1950-luvulla syntyneet ikäluokat. Ikäryhmän hyvää edustusta keskiluokassa selittää osaltaan sen suuri osuus väestöstä. Jos talouskehitys jatkuu samankaltaisena, on odotettavissa että tulevina vuosina keskiluokka harmaantuu entisestään.

Kuvio 8.

Taantuma uhkaa jättää pysyvän jäljen nuorten tulokehitykseen

Sukupolvesta toiseen jatkunut elintason nousu näyttää nyt nuorten kotitalouksien kohdalla olevan uhattuna. Käytettävissä olevilla tuloilla mitattuna taloudelliset resurssit eivät ole alle 35-vuotiailla kotitalouksilla juurikaan nousseet tasosta, joka heidän vanhemmillaan oli saman ikäisenä. Vanhempiin ikäluokkiin verrattuna nuorten kotitalouksien elintaso on heikentynyt tuntuvasti. Muita ikäluokkia edustavien kotitalouksien käytettävissä olevat tulot ovat jatkaneet hienoista kasvuaan myös taantumavuosien aikaan. Erityisesti ovat nousseet eläkeikäisten tulot.

Nuorten suhteellisen aseman heikkeneminen johtuu siitä, että taantuma on heikentänyt erityisesti nuorten työmarkkinatilannetta. Heikon taloustilanteen pitkittyminen voikin tehdä nuorten tilanteen jopa vaikeammaksi kuin 1990-luvun lama. Silloin työmarkkinoille tulneiden ikäluokkien käytettävissä olevat tulot jäivät muista jälkeen voimakkaasti, mutta lähtivät kuitenkin myöhemmin nopeaan nousuun.

Nykytilanteessa pitkään huonona jatkuva talouskehitys voi vaikuttaa elinkaarituloihin myös sitä kautta, että eläkekertymät saattavat jäädä heikoiksi. Pitkäaikaisiin

työsuhteisiin perustuva eläkejärjestelmä ei tulevaisuudessa siten välttämättä takaa nuorille enää samanlaista sosiaaliturvaa kuin se on tuottanut vanhemmille ikäluokille. Samanaikaisesti nuorille on jäämässä rasitteeksi korkea julkisen velan taso. Kaikki tämä on omiaan alentamaan myös kulutusmahdollisuuksia ja lisäämään epävarmuutta.

Kulutusmahdollisuuksiin vaikuttavat myös julkisesti kustannettujen palvelujen tarjonta. Viimeaikaisten päätösten perusteella näyttää siltä, että säästötoimet ovat kohdistuneet keskimääräistä enemmän nuoriin kotitalouksiin. Esimerkkinä tästä ovat päivähoito-oikeuden rajoitukset ja päivähoitomaksujen nousu samoin kuin leikkaukset koulutuksen määrärahoissa.

Ikäjakautuman alku- ja loppupäässä on havaittavissa polarisoituvaa kehitystä. Molemmissa ryhmissä on kasvanut niiden kotitalouksien määrä, joiden tulot jäävät selvästi jälkeen mediaanituloista. Havaittu eläkeikäisten mediaanitulojen suhteellisen hyvä kehitys on merkinnyt siis suhteellisesti köyhien määrän kasvua väestöryhmässä. Nuorten kohdalla köyhyysriski liittyy selvästi vahvemmin koulutukseen kuin vielä 1990-luvun alussa.

Suomessa tulonjaon muutokset kaikkien kotitalouksien osalta ovat olleet suhteellisen vähäisiä. Niinpä täällä ei ole havaittavissa sellaista keskituloisten joukon supistumista kuin muualla on nähty. Ns. keskiluokan merkitys talouden kasvun kannalta voi olla kuitenkin aiempaa vähäisempi, sillä yhä suurempi osa keskituloisista on eläkeikäisiä, joilla kulutusalttius on ollut jopa muita ikäluokkia alempi. Keskiluokka ei Suomessa siten välttämättä ole sellainen kasvun veturi, joksi se on yleisesti nähty.

Avainsanat

[kotitalouksien tulokehitys](#), [sukupolvet](#), [tulonjako](#)

Kirjoittaja(t)

Petri Mäki-Fränti
Vanhempi ekonomisti
[etunimi.sukunimi\(at\)bof.fi](mailto:etunimi.sukunimi(at)bof.fi)

Helvi Kinnunen
Vanhempi neuvonantaja
[etunimi.sukunimi\(at\)bof.fi](mailto:etunimi.sukunimi(at)bof.fi)